

ISSN 2227-2844

ВІСНИК

**ЛУГАНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

№ 7 (345) ЖОВТЕНЬ

2021

ВІСНИК

ЛУГАНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ

№ 7 (345) жовтень 2021

Засновано в лютому 1997 року
Свідоцтво про реєстрацію:
серія КВ № 14441-3412ПР,
видане Міністерством юстиції України 14.08.2008 р.

Збірник наукових праць внесено до переліку
наукових фахових видань України
(філологічні науки)
Наказ Міністерства освіти і науки України № 1188 від 24.09.2020 р.

Журнал включено до переліку видань реферативної бази даних
«Україніка наукова» (угода про інформаційну співпрацю
№ 30-05 від 30.03.2005 р.)

Рекомендовано до друку на засіданні вченої ради
Луганського національного університету імені Тараса Шевченка
(протокол від № 3 від 29 жовтня 2021 року)

Виходить чотири рази на рік

ЗМІСТ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ МОВОЗНАВСТВА

1. **Дьячок Н. В., Бондарєва О. О.** Словосполучення та композит як компоненти номінатем комплексного зразка в російській мові..... **6**
2. **Заваринська І. Ф., Нестайко І. М.** Образність біблійних елементів у складі слов'янських фразеологічних одиниць..... **16**
3. **Permyakova O. N., Konovalchuk S. A., Shundikova I. I.** Linguocultural peculiarities of phraseological units in English and Ukrainian languages..... **24**
4. **Кравченко О. Л., Галенко А. М.** Концепт *плавні* в романі В. Рутківського „Джури козака Швайки”..... **32**
5. **Минаєва Э. В.** Репрезентация концепта „любовь” в эпистолярной Марини Цветаевой и в трудах русских философов..... **40**
6. **Шехавцова С. О.** Специфіка використання афоризмів у романі „Портрет Доріана Грея” Оскара Вайлда..... **52**

РОМАНО-ГЕРМАНСЬКІ МОВИ

7. **Козубай І. В., Хаджи А. Ю., Шемет У. Р.** Дослідження гендерного компонента при словотворенні та структуруванні фразеологічних одиниць сучасної англійської мови..... **60**
8. **Шаповалова Л. В.** Пріоритетні цінності французької аксіологічної парадигми на матеріалі найуживаніших французьких фразеологізмів..... **68**

ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

ТА ЛІТЕРАТУРА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

9. **Биндас О. М.** Проблема трагізму людства у жанрі наукової фантастики (на прикладі творів Р. Бредбері „Дитина завтра” і „Вельд”)..... **78**
10. **Вечерок О. М., Іотова І. М., Маджар Н. М., Скальська С. А.** Національні мотиви та міжкультурні зв'язки в художніх творах В. Короленка..... **88**
11. **Землянська А. В.** Тема інклюзії у повісті Алана Маршалла „Я вмію стрибати через калюжі”..... **96**
12. **Ленська С. В.** „Ловець океану. Історія Одиссея” В. Єрмоленка як постмодерністський роман..... **107**

Землянська А. В.,

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри суспільно-гуманітарних наук
Таврійського державного агротехнологічного
університету імені Дмитра Моторного,
м. Мелітополь, Україна.
uzunkoleva@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0002-5231-9262>

**ТЕМА ІНКЛЮЗІЇ У ПОВІСТІ АЛАНА МАРШАЛЛА
„Я ВМЮ СТРИБАТИ ЧЕРЕЗ КАЛЮЖІ,,**

Постановка проблеми. Художні твори на тему інклюзії вже давно зайняли свою нішу у світовому літературному процесі. Це твори, які розповідають про людей з особливими потребами і написані, насамперед, із метою ознайомити широкий загал із такими особистостями, їхніми потребами і проблемами, а часто – й продемонструвати, що фізичне або психічне обмеження не може бути перепорою на шляху до успіху, самоствердження й самореалізації в соціумі. Причому, останнім часом відбувається перехід від тенденції серед письменників торкатись цих проблем побіжно, наділяючи окремими вадами другорядних персонажів, вибудовуючи додаткову сюжетну лінію, до виведення людини з особливими потребами в якості головного персонажа, рушія сюжету, вплетення його в найдивовижніші історії та пригоди. С. Патра підкреслює, що переважна більшість таких художніх текстів все ж таки акцентують увагу не на інвалідності протагоністів, а на їхній сильній особистості, а вдумливого читачеві завжди цікавіше спостерігати, як людина проходить випробування, проявляє свою волю і характер, у тому числі й люди з вадами (Патра).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. При всіх позитивних зрушеннях у розвитку художньої інклюзивної літератури, рівень її затребуваності прямо пропорційний ступеню її вивченості, що говорить про відсутність методології прочитання цих творів та їхнього осмислення. Окремі спроби визначити місце художніх текстів на тему інклюзії в роботі з дітьми з вадами й без можемо спостерігати у закордонних виданнях, переважно педагогічного спрямування. Зокрема, С. Холандер, підсумовуючи різноманітні думки інших дослідників із цього питання, відзначає, що завдання інклюзивної літератури – пояснити інвалідність просто, без складних термінів, пропонуючи призматичну, відмінну від представленої в підручниках чи висвітленої в екскурсіях та на офіційних заходах. Такий підхід допомагає усунути страхи, породжені

незнанням про людей з особливими потребами та особливості їхнього існування, подолати негативні стереотипи (Hollander, 2004).

Однак в Україні інклюзивна критика, яка б знайомила із художніми творами на інклюзивну тематику, формувала культуру їх прочитання, давала вектори адекватного потрактування, тільки-но почала зароджуватись. Перші кроки в цьому напрямку зробили насамперед викладачі університетів, що безпосередньо навчають і виховують здобувачів освіти, які, ймовірно, працюватимуть із людьми з особливим потребами. Це, наприклад, О. Деркачова й С. Ушневич, авторки підручника «Література та інклюзія» (Деркачова & Ушневич, 2020); Т. Шарова та С. Шаров, які активно досліджують вітчизняні й закордонні зразки інклюзивної літератури (Шаров & Шарова, 2019; Шарова, 2021; Шарова, 2019 тощо); О. Осмоловська, яка займається питаннями видавничої справи в означеній галузі (Осмоловська, 2017), та ін. І все ж, літературний контекст таких творів дуже широкий, а за новинками, які з'являються постійно на книжковому ринку, часто губляться твори, що одними з перших порушили певну тему чи проблему, тим більше у своїй країні. Яскравим прикладом цього є повість австралійського письменника А. Маршалла «Я вмію стрибати через калюжі», життєствердний і всепереможний пафос якої може дорівнятися до твору «Старий і море» Е. Хемінгуей і яка, по суті, залишилася непоміченою українським читачем науковою спільнотою.

Мета статті – розкрити особливості висвітлення А. Маршаллом теми інклюзії в повісті «Я вмію стрибати через калюжі».

Методика дослідження. У студії використано концептуальний метод дослідження, оскільки твір розглядається крізь призму висвітлення автором проблем соціалізації та адаптації людини з інвалідністю. В основу дослідження також покладено біографічний метод прочитання, оскільки сюжет повісті відображає основні моменти життя самого автора. При аналізі художнього тексту застосовано також елементи герменевтичного та описового методів.

Виклад основного матеріалу. Алан Маршалл (1902–1984) – австралійський письменник, який багато подорожував країною і у своїх художніх і публіцистичних працях описував її культурно-історичні особливості, насамперед – людей, що її населяють. Його книги мають високе гуманістичне звучання, а також життєствердний пафос. А сама біографія митця, як визначають критики, – це «історія людини з чесним, мужнім поглядом на дійсність і відчуттям радості буття» (Алан).

Художня трилогія автора, що складається з повістей «Я вмію стрибати через калюжі» (1955), «Це трава, що вона скрізь росте» (1962) та «В серці моєму» (1963), є автобіографічною і відображає складний шлях формування особистості головного героя Алана, який став у дитинстві калікою, від усвідомлення своєї неповносправності й випробування власних можливостей до самоствердження в житті. Історія протагоніста майже повністю відтворює життєвий шлях самого письменника, який у шість років захворів на поліомієліт і залишився

інвалідом на все життя; мав батька, який був об'їждчиком коней і який, при всій суровості характеру, виявився дуже гарною підтримкою своєму синові в його випробуваннях, справжнім наставником; мріяв стати письменником, і для цього багато працював над собою, тощо. При цьому автор наголошує у передмові до повісті «Я вмію стрибати через калюжі», що ставить собі за мету створити свого роду літературний «пам'ятник» не собі як митцю чи особистості, а радше тим людям, що його оточували і мали вплив на цей процес його становлення: «мій намір був набагато ширший: змалювати добу, що вже відійшла в минуле. Чоловіки й жінки, про яких тут ідеться, належали до тієї доби, й вони теж відходять у минуле. Умови, за яких гартувались їхні незалежні, щирі й чуйні вдачі, поступилися місцем умовам, що формують аж ніяк не гірші людські якості, але горно вже не те і метал інший» (Маршалл, 1979). Названа частина трилогії якнайкраще виконує озвучене завдання письменника, оскільки дві інші уже більше сконцентровані на викритті соціальних протиріч, вад суспільства, жорстокості тощо.

Повість «Я вмію стрибати через калюжі» уперше вийшла друком українською в 1979 р., і лише у 2016 р. була перевидана у тому ж перекладі М. Пінчевського. Але обидва рази вона не отримала належної уваги ні з боку читачів, ні від літературних критиків. Про неї не так давно заговорили якраз у контексті інклюзивної літератури, про що свідчать згадки про видання й короткі анотації з визначенням ідейного задуму письменника в оглядах книжок цього спрямування психологами, педагогами, які працюють з дітьми з особливими потребами, та ін. Таким чином, було чітко розставлено акценти: в основі сюжету – життя хлопчика-інваліда, і основний зміст книги – це процес подолання ним своєї фізичної неповноцінності та утвердження сили духа, що веде до перемоги.

Так, можна виокремити кілька основних етапів у житті головного героя, які вплинули на його внутрішній світ. Насамперед, це сама хвороба. Хлопчик, на якого батько покладав надії як на майбутнього наїзника, мисливця й бігуна, захворів на дитячий параліч. Оскільки він був єдиним у окрузі, хто заразився на поліомієліт, люди почали відсторонюватись, і навіть стверджували, що це – кара, яку наслав на Алана та його родину Всевишній. Алан спокійно розповідає про цей факт у своєму творі, уже через багато років, розуміючи, що таке ставлення – продукт недосвідченості тамтешнього населення тих часів, недосконалості медицини, яка не могла пояснити походження й особливостей багатьох хвороб (в принципі, лікарі в цьому й не відчували потреби), а відтак – і запропонувати відповідні методи лікування. З легкою іронією автор говорить: *«Тоді вважалося, що параліч – це те саме, що й недоумство, і не раз який-небудь фермер, спинивши бідку посеред шляху, щоб перемовитися словом із давнім приятелем, питав, перехилившись над колесом: «А розум йому зовсім відібрало?»* (Маршалл, 1979).

Забобонність і обмеженість місцевих жителів різко контрастують із характером батьків головного персонажа. Ми дізнаємося історію його роду, де предки були сміливі й завзяті, легко адаптувались на нових землях і долали будь-які труднощі – і такі ж гени від тата й мами передалися й Аланові. Крім того, незважаючи на відсутність освіти у його батька (лише кілька місяців занять із вчителем-п'яничкою), той був набагато прогресивнішим за сусідів: вірив у медицину, ніколи не жалівся на свою важку долю й завжди в усьому підтримував сина.

Письменник досить спокійно, без надмірного натуралізму чи підкресленої сентиментальності описує й ті зміни, що відбувалися на цьому етапі з тілом хлопця: *«Незабаром по тому, як мене паралізувало, м'язи на моїх ногах почали зсихатися, а спина, раніше рівна й сильна, викривилася. Сухожилля в ногах напнулися і, поступово скорочуючись, зігнули їх у колінах»* (Маршалл, 1979). При цьому хлопчик не відчуває себе потворою, не виказує страху, не плаче від болі – всі негативні моменти свого становища він переживає стійко. А творча уява, сформована під впливом оточення й батькового роду занять, дозволяє йому ототожнити себе з переляканими конями з картини, на яку щодня дивився на кухні: *«Щоранку я разом з ними тікав од нестерпного болю. Мій страх і страх, що гнав цих коней, зливалися водно, роблячи нас товаришами по нещастю»* (Маршалл, 1979). У такий спосіб він ніби розпорошував свій біль, полегшував, відчуваючи себе вже не самотнім у подібному стані.

Наступним, переломним етапом у житті протагоніста, є перебування в лікарні й операція. Оскільки окремих дитячих шпиталів на той час у Австралії не було, то хлопець опинився разом із дорослими людьми. І випробування хворобою він переживав тут з ними на рівних, не виказуючи свою слабкість. Автор, знову ж таки, не акцентує увагу на важкому внутрішньому стані свого героя, не ставить його перед екзистенційним вибором, що сповнювало б оповідь трагічним пафосом, надавало б їй драматизму. Алан досить раціональний у своїх судженнях про світ і своє становище, завжди стримує свої емоційні пориви і почуття: *«Я не вважав свою хворобу серйозною, думав про неї як про тимчасову незручність. Згодом кожен приступ болю викликав у мене злість, яка швидко переходила у відчай, коли біль посилювався, та тільки-но напад минав, я забував про нього»* (Маршалл, 1979).

Тут уперше письменник проводить контраст між дорослим та дитячим сприйняттям каліцтва. Сусіди Алана по палаті, вперше стикаючись із дитячим паралічем, спостерігаючи, як хлопець мучиться, але все терпить, називали його хоробрим, підбадьорювали, але, як помічає протагоніст, після цього часто змахували сльозу з обличчя. Він також відзначає, що деякі відвідувачі хворих, проходячи повз його ліжко, сумно на нього дивилися, ніби промовляли: *«Яке страшне лихо...»*.

Сам же Алан мав подвійні відчуття стосовно такого ставлення до себе. З одного боку, хлопцеві лестила така увага до своєї персони, що всі з ним обговорювали серйозні важливі речі (про Бога, хвороби, майбутнє

й т.п.) на рівних, вважали його хоробрим і мужнім, розпитували, як справи. З іншого – він аж ніяк не співвідносив ці характеристики зі своєю хворобою, боячись, що колись викаже свою слабкість, адже багато чого в житті лякається (наприклад, мишей). Тим більше йому важко зрозуміти, чому вони говорять, що він ніколи не ходитиме, завжди сподіваючись на краще: *«Тільки йолопові може спасти на думку, що я вже ніколи не ходитиму. Скаже ж таке. Та я ще об'їжджати диких коней, і кричатиму: «Війо! Війо!», і махатиму крилатим капелюхом, а до того ж я напишу книжку на зразок «Коралового острова» (Маршалл, 1979).* Подальші події в житті хлопця лише доводять думку: те, що дорослим здається неможливим, легко вкладається в дитяче сприйняття світу, а за бажанням і завдяки силі волі – стає реальністю.

Через ряд причин медичного характеру навіть після операції головний герой повісті залишається калікою на все життя. При цьому автор демонструє, що він не озлоблюється на світ, а його твердий характер вдало поєднується із чуйним серцем. Значна заслуга в цьому – те виховання, яке дали батьки, їх особистий приклад. Для протагоніста образ його тата органічно зливається із уявленнями про Божого Сина. Якщо сам Бог ввижався йому суворим *«здоровенним дядьком, загорнутим, як араб, у біле простирадло»*, то Ісус Христос був у його розумінні *«такий добрий, як мій тато, тільки ніколи не лається»* (Маршалл, 1979). Ясно, що ці уявлення були досить наївними, тож цей фрагмент оповіді сповнений теплого гумору, адже Алан був навіть упевнений, що Ісус ходить у м'яких черевиках фірми «Гіллеспі», бо колись його батько, розносивши нарешті такі, назвав це *«райською насолодою»*. Такими ж наївними є й молитви хлопця до Бога, у яких він не лише просить за себе як каліку, пожаліти його й допомогти одужати, а й за своїх близьких, знайомих, і навіть за тварин і пташок, щоб ті були на волі, нагодовані, напоєні, щоб їх не ображали. У цьому дитина виявилася набагато менш егоїстичною, ніж більшість дорослих, що нібито усвідомлено приходять до релігії, і молитви зокрема.

Власне, образ батька й сформував у Алана уявлення про те, що означає «бути дорослим». Автор змальовує справді «межову ситуацію» за всіма літературними канонами: люди на межі життя і смерті перебувають в обмеженому просторі. Кожен із сусідів хлопця по палаті у такій ситуації поводить себе по-різному, що викликає в нього нерозуміння: *«Біль позбавляє їх чогось дуже важливого – чогось такого, що я дуже цінував, але назвати не міг. Дехто з хворих уночі волав до бога, й мені це не подобалося. Як на мене, вони не повинні були б цього робити. Я не міг, не хотів вірити, що й дорослі можуть боятися»* (Маршалл, 1979). На його думку, доросла людина, як його батько, не має боятися або вагатися в чомусь – завжди треба вірити у свої сили, бути мужнім і йти до кінця.

Найбільше різниця у ставленні до каліцтва Алана відчутна після його повернення додому. Це наступне випробування героя, який мав звикнутися із думкою, що він тепер не такий, як усі, але вперто це заперечував. Автор підкреслює: переважна більшість дорослих вважали,

що хлопцеві потрібне співчуття, запевнення, що він не один, а фактично виходило, що цим вони лише постійно нагадували йому про його інвалідність: *«Слово «каліка» в моїй уяві стосувалося до інших людей, але аж ніяк не до мене. Дорослі, щоправда, весь час називали мене калікою, і врешті-решт я змушений був визнати, що, мабуть, заслуговую на таке назвисько»* (Маршалл, 1979). Так, у одній із небагатьох рецензій на твір наголошується: *«Слово «інвалід» тут же викликає у них (дорослих. – А.З.) асоціації з безпорадними людьми, назавжди позбавленими нормального життя, що є до неподобства помилковою думкою»* (Рецензія). Саме тому автор відгуку рекомендує читати цю повість, насамперед, дорослим. У повісті Алан Маршалл відштовхується від того, як сприймає світ і свій стан дитина-інвалід, а з цього вже стає зрозуміло, чому дорослі лише калічать душу головного героя, а не підтримують, як мало би бути, знову ж таки, за виключенням батьків. Серед подібних визначень дитячого ставлення в тексті твору можна виділити такі:

- дитина-каліка не усвідомлює, яких труднощів можуть завдати її нерухомі ноги, а тому живе на повну;

- дитина помічає своє каліцтво, лише коли їй нагадують про нього;

- здорові діти з оточення також не помічають різниці між однолітком-інвалідом та іншими товаришами, тож вимоги, завдання, жарти тощо до всіх однакові;

- діти з особливими потребами не відчують сорому за свою неповноцінність і прагнуть уникати тих, хто їх переконує в іншому: *«Здорові, сильні люди не цураються каліки, бо їм і на думку не спадає поставити себе на його місце. Лише ті, кому загрожує немічність, лякаються, коли бачать її в інших»* (Маршалл, 1979);

- каліцтво дитини – часто привід для неї відчувати свою особливість, неповторність, а для її друзів – пишатися, що товаришують з унікальною людиною.

Подібних сентенцій у повісті багато, але всі вони доводять, що діти набагато легше сприймають цей світ, для них немає нічого неможливого, треба їх лише в цьому підтримати. Зрештою, всі подальші етапи формування головного героя повісті «Я вмю стрибати через калюжі» відбуваються саме всупереч, а не завдяки підтримці дорослих: він вчиться дати відсіч супротивнику в бійці, ходить з хлопцями на полювання, рибалку, спускається до кратера потухлого вулкану, вирушає з перевізником колод Пітером Маклеодом у далеку мандрівку до лісу, зрештою – втілює свою мрію перестрибувати калюжі верхи на поні, у що не міг повірити навіть його батько. Хлопчик зізнається, що теж інколи піддавався митям слабкості, важко боровся з болем, але його багата уява одразу переносила його у світ мрій, де він випробовував свій гарт. Таке собі співіснування у двох світах – дійсному та уявному – гармонізувало внутрішній світ Алана, заспокоювало його, а згодом давало наснагу втілити свої плани й бажання в реальність.

Далека мандрівка з Пітером і спілкування з мужніми, сильними чоловіками-лісорубами були визначальними в остаточному становленні

Алана як мужньої, витривалої особистості. Коли ніхто з оточення не зважав на його каліцтво й не допомагав йому сісти ближче до вогнища чи залізти у фургончик, це дещо роздратовувало хлопця й навіть ображало, але змушувало настійливо самотійно все це робити, як усі, бути не гіршим за них. Але коли лісоруби заговорили про його каліцтво і те, що він не зможе ходити, Алан не міг прийняти цього, хоча почав усвідомлювати, що вони праві. Важливу роль тут зіграв Пітер як охоронець і заступник хлопця, присоромивши товаришів та зауваживши: *«якби у ваших чобіт подошви були такі міцні, як у цього хлопця вдача, їм не було б зносу»* (Маршалл, 1979), відзначаючи його внутрішні якості й демонструючи, що возиться з ним із почуття поваги, а не необхідності. *«Пітер підніс мене до рівня цих людей, – пояснює свої відчуття хлопець, – більше того, він викликав у них повагу до мене. А саме цього я й потребував»* (Маршалл, 1979).

Завдяки таким особистостям, як батько, мати, Пітер Маклеод Алан зміг остаточно повірити в себе й досягнути наступного етапу свого життя – вступити на навчання до Мельбурна. Хлопчик-каліка, який нічим не був примітний у навчанні, раптом склав іспит краще за свого однокласника, вчителевого улюбленця, і отримав шанс реалізувати себе. Можна припустити, що він згодом зможе здійснити й свою дитячу мрію стати письменником, адже А. Маршалл саме так ішов до своєї літературної слави.

Таким чином, історія про хлопчика, який після хвороби залишився калікою, перетворилася на гімн людському духові, силі волі, небажанню дитини миритися з обставинами і прийняти свою неповноцінність.

Висновки. Інклюзивна література, що набула останнім часом популярності і серед читачів, і серед науковців та критиків, порушує важливі питання соціалізації й адаптації людей з особливими потребами, їх самосприйняття і самореалізації, подолання ними особистих і соціальних бар'єрів тощо. В цьому аспекті яскравим прикладом служить повість А. Маршалла «Я вмю стрибати через калюжі», яка відтворює історію життя автора-інваліда. Письменник доводить, що стереотипи і негативні прояви у ставленні до людей з особливими потребами виникають через необізнаність і недосвідченість тих, хто їх оточує, відсутність культури спілкування із такими індивідами, нерозуміння того, що кожна людина є неповторною особистістю зі своїм характером, принципами, цілями, силою волі. І лише підтримка близьких та друзів надають головному героєві книги наснаги на подвиги і подолання власних меж. При цьому автор доводить, що значною мірою формування культури спілкування з інвалідами треба починати з дорослих, які вважають, що людині-каліці потрібні жалощі, постійний захист від небезпек і можливих сутичок з іншими, заперечення будь-якої ініціативи і самотійності. Натомість у дитячій свідомості протагоніста твору та його однолітків каліцтво не є перешкодою чи вадюю, лише додатковою умовою у досягненні цілей.

Перспективи подальших досліджень. Перспективи подальших досліджень убачаємо у студіюванні зразків зарубіжної та вітчизняної інклюзивної літератури, зокрема у виявленні напрямків розкриття теми існування та адаптації людей з особливими потребами, особливостей побудови художнього світу у творах цього спрямування, який адекватно розкривав би авторський задум.

Список використаної літератури

- 1. Алан Маршалл:** до 115-річчя від дня народження австралійського прозаїка і публіциста. URL: <http://younglibzp.com.ua/alan-marshall-do-115-richchya-vid-dnya-narodzhennya-avstralijskogo-prozaika-i-publicista/>.
- 2. Деркачова О.,** Ушневич С. Література та інклюзія. Брустурів : Дискурсус, 2020. 286 с.
- 3. Маршалл А.** Я вмю стрибати через калюжі. К. : Веселка, 1979. URL: <https://www.rulit.me/books/ya-vmiyu-stribati-cherez-kalyuzhi-read-450921-1.html>.
- 4. Осмоловська О.** Формування видавничого напрямку української інклюзивної літератури як новітнього тренду розвитку видавничої справи. *Інтегровані комунікації – Integrated communications*. 2017. №4. С. 27–32.
- 5. Патра С.** Образи людей з інвалідністю в художній літературі (до Міжнародного дня інвалідів). URL : <https://ukrainka.org.ua/node/4992>.
- 6. Рецензія** на книгу «Я умею прыгать через лужи» Алан Маршалл. URL : <https://knigochei.net/interesting/1179-recenziya-na-knigu-ya-umeu-prygat-cherez-luzhi-alan-marshall.html>.
- 7. Шаров С. В.,** Шарова Т. М. Художній простір на тему інклюзії як засіб соціалізації в суспільстві. *Пріоритетні напрямки розвитку сучасних педагогічних та психологічних наук: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (9-10 серпня 2019 р., м. Одеса)*. Одеса, 2019. С. 112–115.
- 8. Шарова Т.** Інклюзія в художественном пространстве Украины. *Шматмернасць тэксту: структура, разуменне, інтэрпрэтацыя: зборнік навуковых артыкулаў / рэдкал. : А. М. Воінава (гал. рэд.) [і інш.]*. Гомель : ГДУ імя Ф. Скарыны, 2021. С. 227–232.
- 9. Шарова Т. М.** Художня література як засіб соціальної реабілітації людей з обмеженими можливостями. *Тези доповідей XVIII Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції «Літні наукові підсумки 2019 року»* (5 червня 2019 р., м. Дніпро). Дніпро, 2019. С. 84–89.
- 10. Hollander S. A.** Inclusion Literature: Ideas for Teachers and Teacher Educators. *Electronic Journal for Inclusive Education*. 2004. Vol. 1. №8. URL : <https://corescholar.libraries.wright.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1052&context=ejie>.

References

- 1. Alan Marshall:** do 115-richchia vid dnia narodzhennia avstraliiskoho prozaika i publitsysta [Alan Marshall: to the 115th anniversary of the birth of the Australian novelist and publicist]. Retrieved from <http://younglibzp.com.ua/alan-marshall-do-115-richchya-vid-dnya-narodzhennya-avstralijskogo-prozaika-i-publicista/> [in Ukrainian].
- 2. Derkachova, O., & Ushnevych, S.** (2020). Literatura ta inkluziia

[Literature and inclusion]. Brusturiv: Dyskursus [in Ukrainian].

3. Marshall A. (1979). Ya vmiiu strybaty cherez kaliuzhi [I can jump puddles]. Kyiv: Veselka [in Ukrainian].

4. Osmolovska, O. (2017). Formuvannia vydavnychoho napriamu ukrainskoi inkliuzyvnoi literatury yak novitnoho trendu rozvytku vydavnychoi spravy [Formation of the publishing direction of the Ukrainian inclusive literature as the newest trend of development of publishing]. *Intehrovani komunikatsii – Integrated communications*, 4, 27-32 [in Ukrainian].

5. Patra, S. Obrazy liudei z invalidnistiu v khudozhnii literaturi (do Mizhnarodnoho dnia invalidiv) [Images of people with disabilities in fiction (for the International Day of Persons with Disabilities)]. Retrieved from <https://ukrainka.org.ua/node/4992> [in Ukrainian].

6. Recenziya na knigu «Ya umeyu prygat' cherez luzhi» Alan Marshall [Review of the book «I can jump puddles» by Alan Marshall]. Retrieved from <https://knigochei.net/interesting/1179-recenziya-na-knigu-ya-umeyu-pryगत-cherez-luzhi-alan-marshall.html> [in Russian].

7. Sharov, S. V., & Sharova, T. M. (2019). Khudozhnii prostir na temu inkliuzii yak zasib sotsializatsii v suspilstvi [Artistic space on the theme of inclusion as a means of socialization in society]. *Priorytetni napriamky rozvytku suchasnykh pedahohichnykh ta psykholohichnykh nauk – Priority directions of development of modern pedagogical and psychological sciences*. (pp. 112-115). Odesa [in Ukrainian].

8. Sharova, T. (2021). Inklyuziia v hudozhestvennom prostranstve Ukrainy [Inclusion in the artistic space of Ukraine]. *Shmatmernasc' tekstu: struktura, rozumenne, interpretacyya – Multidimensionality of the text: structure, understanding, interpretation*. (pp. 227-232). Gomel': GDU imya F. Skaryny [in Russian].

9. Sharova, T. M. (2019). Khudozhnia literatura yak zasib sotsialnoi rehabilitatsii liudei z обмеженими можливостями [Fiction as a means of social rehabilitation of people with disabilities]. *Tezy dopovidei XVIII Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi Internet-konferentsii «Litni naukovy pidsumky 2019 roku» – Theses of the XVIII International Scientific and Practical Internet Conference «Summer Scientific Results of 2019»*. (pp. 84-89). Dnipro [in Ukrainian].

10. Hollander, S. A. (2004). Inclusion Literature: Ideas for Teachers and Teacher Educators. *Electronic Journal for Inclusive Education*, 1, 8. Retrieved from <https://corescholar.libraries.wright.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1052&context=ejie>.

Землянська А. В. Тема інклюзії у повісті Алана Маршалла «Я вмю стрибати через калюжі»

Стаття висвітлює особливості розкриття теми інклюзії у повісті австралійського письменника. Наголошено, що інклюзивна література стає популярним напрямком в мистецтві слова, спрямована на розкриття образу людини з інвалідністю та ознайомлення читацького загалу із особливостями її соціалізації й адаптації та проблемами самореалізації. Причому із середини ХХ ст. поширилася тенденція вибору саме головного героя, а не другорядного чи епізодичного персонажа, як такого, що має особливі потреби. Підкреслено, що часто

такі твори в центрі уваги ставлять особистість протагоніста, а не його каліцтво. Виявлено, що книга А. Маршалла є автобіографічною і розкриває становлення дитини-інваліда, процес усвідомлення своєї інакшості та заперечення будь-яких обмежень через хворобу. Визначено, що автор при цьому уникає сентименталізму і трагічного пафосу, не ставить персонажа перед важким екзистенційним вибором, а радше підкреслює, що все ускладнюють для його героя дорослі, які не розуміють його внутрішнього стану і не прагнуть зламати власні стереотипні уявлення про людей з особливими потребами та їхнє існування. Таким чином письменник проводить контраст між дорослим та дитячим сприйняттям каліцтва. Наголошено, що саме з цієї причини всі етапи формування головного героя повісті «Я вмію стрибати через калюжі», починаючи з моменту повернення з лікарні після операції, відбуваються саме всупереч, а не завдяки підтримці дорослих. Доведено, що історія, яку виклав у своєму творі А. Маршалл, є справжнім гімном людському духові, силі волі, небажанню дитини миритися з обставинами і прийняти свою неповноцінність.

Ключові слова: художня інклюзивна література, інклюзія, автобіографічна повість, стереотипні уявлення, життєствердний пафос.

Землянская А. В. Тема инклюзии в повести Алана Маршалла «Я умею прыгать через лужи»

Статья освещает особенности раскрытия темы инклюзии в повести А. Маршалла. Замечено, что инклюзивная литература направлена на раскрытие образа человека с инвалидностью и ознакомление широкого круга читателей с особенностями социализации, адаптации и проблемами самореализации таких людей. К тому же, со середины XX в. распространилась тенденция выбора именно главного героя, а не второстепенного или эпизодического персонажа, как имеющего особые потребности. Подчеркнуто, что часто эти произведения в центре внимания ставят личность протагониста, а не его увечье. Выведено, что книга раскрывает становление ребенка-инвалида, процесс осознания ним своего отличия и отрицания любых ограничений из-за болезни. Определено, что автор при этом избегает чрезмерного сентиментализма и трагического пафоса, не ставит персонажа перед экзистенциальным выбором, а скорее подчеркивает, что все усложняют для его героя взрослые, которые не понимают его внутреннего состояния и не стремятся преодолеть собственные стереотипные представления о людях с особыми потребностями и их существовании. Таким образом, писатель проводит контраст между взрослым и детским восприятием инвалидности. Сделано акцент, что именно по этой причине все этапы формирования главного героя повести «Я умею прыгать через лужи», начиная с момента возвращения из больницы после операции, он проходит именно вопреки, а не благодаря

поддержки взрослых. Доказано, что история, которую изложил в своем произведении А. Маршалл, является настоящим гимном человеческому духу, силе воли, нежеланию ребенка мириться с обстоятельствами и принять свою неполноценность.

Ключевые слова: художественная инклюзивная литература, инклюзия, автобиографическая повесть, стереотипные представления, жизнеутверждающий пафос.

Zemlianska A. V. The Theme of Inclusion in Alan Marshall's story «I can jump puddles»

The article highlights the peculiarities of revealing the theme of inclusion in the story of the Australian writer. It is emphasized that inclusive literature is becoming a popular trend in the art of speech, aimed at revealing the image of a person with disabilities and acquainting the readership with the peculiarities of socialization and adaptation and the problems of self-realization. And from the middle of the twentieth century there was a tendency to choose the main character, and not a secondary or episodic character, as one that have special needs. It is emphasized that such works often focus on the personality of the protagonist, rather than his disability. It was found that A. Marshall's book is autobiographical and reveals the formation of a disabled child, the process of realizing his otherness and denying any restrictions due to illness. It is determined that the author avoids sentimentality and tragic pathos, does not put the character in the «limit situation», but rather emphasizes that everything is complicated for his main hero by adults who do not understand his inner state and do not seek to break their own stereotypes about people with special needs and their existence. Thus, the writer draws a contrast between the adult and children's perception of the disability. It is emphasized that for this reason all stages of formation of the protagonist of the story «I can jump puddles», starting from the moment of returning from hospital after operation, occur in contrary, and not thanks to support of adults. It is determined that the study of inclusive literature is a promising area of literary researcher, as it provides a comprehensive view of the problems faced by people with special needs, their relatives and friends.

Key words: inclusive fiction, inclusion, autobiographical story, stereotypes, life-affirming pathos.

Стаття надійшла до редакції 07.09.2021 р.

Стаття прийнята до друку 10.10.2021 р.

Рецензент – д. філол. н., проф. Шарова Т.